

foto Jacques van der Neut

Dirk Fey, rechts, in gesprek met Arie Bakker

Een woordje met...

Dirk Fey, Biesboswachter sinds mensenheugenis

Uitgerekend in het jaar dat Staatsbosbeheer 50 jaar bestaat, vertrekt de man met wie veel mensen Staatsbosbeheer vereenzelvigen. Dirk Fey, de boswachter die 43 jaar lang op De Dood heeft gewoond. Op 1 juli trok Fey de deur van dat markante huis voor het laatst achter zich dicht. Als 65-jarige heeft hij voortaan recht op pensioen, maar niet langer op een dienstwoning.

Van de eerste dag dat hij binnenstapte in het huis dat ruim vier decennia het zijne zou worden, kan hij zich herinneren wat hij aantroft: "Schilderijen. Het stond bomvol met donkere schilderijen van de Biesbosch. Want in de jaren dat het huis leeg stond, had Wil Thijsen het aan Noltee verhuurd. Als anti-kraakwacht, zou je nu zeggen. Goed, al die spullen zijn verhuisd naar de keet hiernaast en niet lang daarna is Noltee trouwens gestorven. En daar zat ik dan als jongen van 22 op een plek waar ik zelf elektriciteit moest draaien, waar ik de waterput nog in orde moest maken en waar ik altijd lieslaarzen mee moest nemen als ik naar de vaste wal wilde, want als het eb was, moest ik door de modder waden om bij de Bloemplaats aan wal te kunnen stappen of weer bij mijn bootje te komen."

Na Bas van de Heuvel was Dirk Fey de tweede man van Staatsbosbeheer die dagelijks in de Biesbosch verkeerde. "Van de Heuvel woonde in Werkendam, was opzichter en wist alles van grienden, maar niks van flora en fauna. Daarom was het mijn taak, als vogelwachter, om te inventariseren wat er

"Ik ben somber over de terugkeer van het getij"

zoal leefde en groeide. Dat hield in dat ik opschreef wat ik zag als ik rondvoer. Ik telde het aantal reigernesten, hoeveel kwakken er overvlogen en elke maand telde ik het waterwild. Er moeten op het kantoor in Tilburg ordners vol verslagen staan, maar daar zal niemand meer naar kijken, want ja het zit niet in de computer..."

Verder was het zijn taak om mensen rond te varen. "Biologen, aannemers, onderzoekers, van alles heb ik aan boord gehad. Mannen van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders hadden hier proefvelden met riet, onderzoekers van het Delta-instituut wilden nog allerlei gegevens verzamelen voordat het Haringvliet dicht ging. Zelf heb ik trouwens met het oog daarop ook onderzoek gedaan: naar de visstand en het voorkomen van zoogdieren. Een paar winters lang heb ik overal muizenvallen uitgezet. De verslagen zitten allemaal in die ordners, als ze er tenminste nog staan."

Ook toezicht houden hoorde tot zijn takenpakket. "Dat was soms lastig. Mensen werden wel eens boos als ik ze ergens op aansprak. Sommigen gingen zelfs zover dat ze me bedreigden, zeiden dat ze me wisten te wonen en dan voelde je je toch wel eens ongemakkelijk, zeker als je vrouw en kinderen thuis zaten en jezelf weg was. Maar afgezien van een paar kleine incidenten is er nooit iets gebeurd. Toch is het misschien beter dat er na mij maar een veldmedewerker hier komt wonen, niet iemand met opsporingsbevoegdheid." De Biesbosch zoals hij die leerde kennen, onderging al snel een metamorfose. "De eerste winters liepen de polder nog vol; na 1970 vielen eb en vloed bijna helemaal weg. Tegelijkertijd begon die enorme graverij voor de spaarbekkens. De grienden werden niet meer gehakt, het riet niet meer gesneden. Voor sommige mensen was dat reden om het gebied de rug toe te keren, maar ik ben toch blij dat ik al die veranderingen heb kunnen volgen. Al was het maar om te zien wat er van alle voorspellingen uitkwam. Wel uitgekomen is de toename van het aantal broedvogels, niet dat zich snel een ander soort bos zou vormen. Pas nu zie je voorzichtig wat opslag van meidoorn en eik. Wat wij dachten dat zich in 25 jaar zou voltrekken, krijgt blijkbaar in 250 jaar zijn beslag." Graag had hij nog meegemaakt dat eb en vloed terugkeerden. "Maar nu het Kierbesluit weer met een paar jaar is uitgesteld en ik zie hoe zwaar het belang van zoet water in droge zomers telt, vrees ik dat de variant Getemd getij er nooit komt. Het zal wel bij de Kier blijven."

fotograaf onbekend

Een woordje met...

Wim Nouwen, de eerste opzichter van Staatsbosbeheer

Het was John Noest die aan Wim Nouwen vroeg of hij voor Staatsbosbeheer wilde werken. “Waarom weet ik eigenlijk niet. Waarschijnlijk zocht hij iemand die uit deze contreien kwam en de Biesbosch kende.” Wat dat betreft zat het wel goed met Nouwen (1935). Hij woonde in Drimmelen, werkte als kantonier op een waterstaatsboot en had de Amer en de Biesbosch als werkterrein, zijn grootvader was eendenkooiker geweest, eerst op de Benedenste Beversluisplaat, later op de Hofmansplaat. En zijn vrouw was geboren op De Dood.

“Noest huurde een roeiboort voor me en zei dat ik daarmee de boel maar eens moest verkennen. Maar al gauw kreeg ik opdrachten. Een van de eerste was om rijshout te hakken, want Staatsbosbeheer wilde proberen die ergens op de vaste wal te stekken. Verder moest ik bijhouden wat ik aan vogels zag en ging ik met Noest mee als we ergens grond gingen kopen. Zo kwam het weer van pas dat ik van Drimmelen kwam, want we hebben bijvoorbeeld land gekocht in de Koekoekpolder waarvan ik de eigenaren kende.”

“Kwakken tellen, vogels ringen, recreanten weren, dat was mijn taak”

De volgende vraag die Noest aan Nouwen stelde was of hij ook in de Biesbosch wilde gaan wonen. “Dat sprak me wel aan en mijn vrouw was het gewend, dus we hebben ja gezegd.” Het werd een ark die een plaats kreeg in de grienden van De Dood. “Ik woonde dus temidden van mijn werk en dat kwam goed uit, want ik kreeg er almaar taken bij. Ik moest bijvoorbeeld recreanten gaan weren nadat de krekken in de Doktershoek en de Notarishoek afgesloten waren verklaard. Begin jaren zestig was dat en niet iedereen wist dit natuurlijk. Je kon er ook gewoon invaren, er lagen geen balken of zo. De meeste mensen deden niet moeilijk als je uitlegde dat dit was gedaan met het oog op de kwakken en dat die vogels rust nodig hadden. Hooguit een enkele Dordtenees wilde zich de wet niet laten voorschrijven. In zo’n geval maakte ik me niet druk, vertrok weer, maar vertelde het wel door aan de waterpolitie met de vraag of zij het volgende weekend eens wilde gaan kijken.”

Het in de gaten houden van de kolonie kwakken hoorde ook tot Nouwens taken. “Ik moest bijhouden hoeveel nesten ze elk jaar maakten en hoeveel jongen ze groot brachten. In het begin waren dat wel 30, 40 nesten, maar het liep wel terug. En o, samen met de Madese Natuurvrienden ringde ik ook elk voorjaar vogels. Dan spanden we netten over een kreek, meestal de Vlooiensloot, en telden en ringden alles wat we vingen: rietgorzen, karekieten, noem maar op.”

De ark van Nouwen was tegelijk pleisterplaats voor iedereen die om een speciale reden in de Biesbosch moest zijn. “Ik herinner me een chirurg uit Oegstgeest, Luyendijk. Die was in zijn vrije tijd filmer en wilde opnames maken van de Biesbosch. Meestal kwam hij niet zomaar een dag, want hij wilde ook ’s ochtends vroeg wel eens filmen.” Ook kapelaan Witlox was een regelmatige gast op de ark. Witlox waakte niet alleen over het zieleheil van de katholieke Biesboschbewoners, hij maakte ook graag foto’s, een hobby waarvoor hij met een kano het gebied introk. “Bij ons kwam hij zich omkleden.” En dan waren er nog de talrijke studenten – nu eens uit Delft, dan weer uit Wageningen – die onder begeleiding van Nouwen op onderzoek uitgingen en vaak ook langer dan één dag bleven.

Lang heeft Nouwen niet voor Staatsbosbeheer gewerkt. “Het boterde niet tussen mij en Van de Heuvel, mijn baas. Uren die ik ’s zondags maakte, schrapte hij van mijn weekstaat, omdat hij vond dat je op zondag niet mocht werken.” De verstandhouding werd geleidelijk aan zo slecht, dat Nouwen in 1964 ontslag nam en terugkeerde naar de Waterstaat.

foto Thom van Amsterdam

“In De Dood is Onze Lieve Heer aan het tekenen geweest”

Een woordje met...

Wil Thijsen, oud-natuurbeschermingsconsulent van Staatsbosbeheer

“Het was nog geen twee jaar nadat ik Arie Bakker was opgevolgd, toen we die storm kregen. Dat was in december 1962, vlak voordat die strenge winter inviel. Veel polders liepen vol, ook De Dood, waarvan Staatsbosbeheer net eigenaar was geworden. Een deel van de ka om de polder was weggeslagen, even ten westen van het huis waar Dirk Fey woont. Nu was het de bedoeling om van De Dood een pleisterplaats voor ganzen te maken door hem in te zaaien met graszaad, maar toen ik zag hoe eb en vloed in korte tijd een prachtig waaierspatroon van stroomgeulen aanbrachten, dacht ik, dit moeten we zo laten. Ik ga die ka helemaal niet herstellen. Sterker nog. Ik heb toen besloten om in de zuidwesthoek van De Dood ook een flink stuk, 400 meter, van de ka af te graven, in de hoop dat er een verbinding zou ontstaan met de Doolhof en het Gat van de Turfzak. Maar daar heeft het water de tijd niet voor gekregen. In 1970 ging het Haringvliet dicht en verloren eb en vloed hun kracht.”

Voor dit eigenmachtig optreden heeft Thijsen zich moeten verantwoorden en heeft hij zelfs een berisping gekregen, maar tegenwoordig – nu ontpolderen aan de orde van de dag is – wordt hij geprezen om zijn eigengereidheid.

Thijsen (geboren in 1932) heeft op nog andere wijze zijn stempel op de ontwikkelingen kunnen drukken in die acht jaar – van 1960 tot 1968 – dat hij voor Staatsbosbeheer werkte. “In diezelfde beginjaren kreeg ik heren van de Provinciale Planologische Dienst en de Provinciale Waterstaat van Noord-Brabant op bezoek. Of ik mee wilde denken over een variant van de oude plannen om het zuidelijk deel van de Biesbosch in te polderen. Het plan bestond uit een kleinere Zuidwaard dan waarvan vóór de watersnood sprake was,

maar die nog wel met een dam met de Oostwaard verbonden moest worden. ‘Heren’, heb ik gezegd, ‘dit gaat me te ver. Goedemiddag.’ Gelukkig kreeg ik kort daarop een telefoontje van het Drinkwaterleidingbedrijf uit Rotterdam. Knoppert, die later directeur zou worden van het Waterwinbedrijf, had zijn oog laten vallen op de Biesbosch als plek om rivierwater in te nemen en daar drinkwater van te maken. Toen Knoppert zijn plannen ontvouwde, bleek hij een bekken in het uiterste zuidwesten in gedachten te hebben. Wacht, dacht ik, als ik hem er van weet te overtuigen dat hij beter in de landbouwpolders kan zoeken, dan kunnen die Brabantse plannen niet doorgaan. Inderdaad is het aan elkaar rijgen van De Dood, de Moordplaat, De Plomp, De Gijster, Honderd-en Dertig en de Noordplaat plus alle grienden en killen daartussen tot één grote Zuidwaard mooi niet doorgedaan.”

Thijsen had dus zo veel tijd nodig om belagers van het lijf te houden dat er weinig overbleef om het areaal aan bezittingen uit te breiden. “Ik heb nauwelijks terreinen aangekocht. Daar was trouwens mijn medewerker John Noest mee belast. Ik hield me meer bezig met de naderende omwenteling die de Biesbosch te wachten stond. Ik vond dat Staatsbosbeheer zich moest voorbereiden op een Biesbosch met vrijwel geen eb en vloed meer. Ik heb daar een rapport over geschreven, ‘Over de hartslag van de Biesbosch’, met als belangrijkste hypothese dat de droogste begroeiingstypen vervangen zouden worden nog drogere en de natste door nog nattere.”

Wat Thijsen niet had kunnen voorzien is dat zijn natuurontwikkelingsproject in De Dood decennia later zo veel navolging zou krijgen. “Het is goed dat er nu zoveel gebieden aan de Biesbosch worden teruggegeven. Maar ik heb wel een kanttekening. Als ik het krekenselsel in Maltha vergelijk met dat van De Dood, dan is er toch wel een groot verschil. In Maltha ziet het er allemaal gekunsteld en bedacht uit, terwijl je in De Dood kunt zien dat Onze Lieve Heer aan het tekenen is geweest.”

Wim van Wijk, freelance journalist
zalmhuis@hetnet.nl